

transfer

1

ONAFHANKELIJK VAKBLAD OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS

30 jaar
Erasmusbeurzen
3 miljoen unieke
ervaringen

SPECIAL ERASMUSBEURZEN

Alles over de impact
& het budget

INTERVIEW

Karl Dittrich:
"Europa is onze lifeline"

STUDIENGEBÜHREN

Durft Duitsland weer aan het
collegegeld?

NAJAAR 2017

TRANSFER 1, JAARGANG 25

Najaar 2017

INTERVIEW: KARL DITTRICH
6

“Het Europese onderwijs moet een weefsel zijn, krachtiger dan allerlei politieke reflexen en signalen.” Portret van een bevolgen bestuurder, bij zijn afscheid van de VSNU.

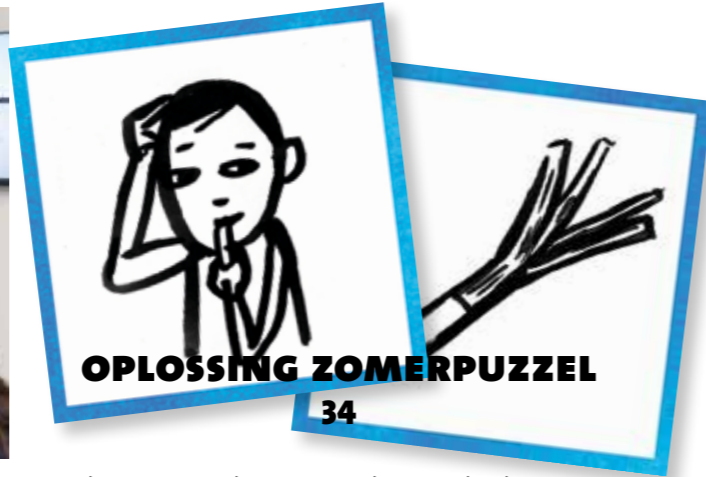
DUITSLAND WORSTELT MET COLLEGEgeld
10

In Duitsland ligt het heffen van collegegeld heel precair. Toch heeft Baden-Württemberg het dit jaar ingevoerd: voor studenten van buiten Europa. Opmaat naar collegegeld voor iedereen?

DOCENT IN INTERNATIONAL CLASSROOM
32

In deze nieuwe rubriek vertellen docenten wat het betekent om les te geven in een international classroom. In deze aflevering: Cheryl Gerretsen van Rotterdam Business School. Haar kijk op lesgeven veranderde radicaal na een leergang over inclusief onderwijs.

OPLOSSING ZOMERPUZZEL
34

Voor de zomerspecial over verengelsing van het hoger onderwijs maakte Claudie de Cleen een memoryspel. De juiste zeven Nederlands-Engelse paren bij elkaar. (Hierboven: leek en leek.)

Transfer is een onafhankelijk vakblad over internationale samenwerking in het hoger onderwijs en onderzoek. Het volgende nummer verschijnt in december 2017. Transfer is een uitgave van Nuffic **Hoofdredactie** – Cathalijne Boland **Redactie** – Annelieke Zandvliet **Eindredactie** – Martine Postma **Tekst in dit nummer** – Elleke Bal, Cathalijne Boland, Geert Bors, Xander Bronkhorst, Els Heuts, Annelieke Zandvliet **Beeld in dit nummer** – Marcel Bakker, Claudie de Cleen, Patricia Nauta e.a. **Redactieraad** – Ries Agterberg (DUB), Mariëlle Brouwer (Netherlands), Leonard van der Hout (Hogeschool van Amsterdam, voorzitter), Wessel Meijer (Radboud Universiteit Nijmegen), Erwin Ploeger (UNESCO-IHE), Evert de Vos (De Groene Amsterdammer) **Vormgeving en lay-out** – Sabrina Luthjens BNO en Brigitta Vreugdenhil (www.makingwaves.nl) **Druk** – Verloop drukkerij, Alblasterdam **Abonnementen** – aanmelden (gratis), opzeggen of wijzigen via www.nuffic.nl/transfer **Overname artikelen** – het overnemen en vermenigvuldigen van artikelen uit Transfer is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie **Contact met de redactie** – via transfer@nuffic.nl of www.nuffic.nl/transfer

Fotografie cover: Marcel Bakker

SPECIAL

30 jaar Erasmusbeurzen

ALLE 13.082 UNIEK
13

In 2015-2016 trokken vanuit Nederland 13.082 studenten met een beurs van Erasmus+ naar het buitenland. Dat zijn 13.082 unieke individuele ervaringen. En die blijven ontroeren. Verspreid in deze special: de verhalen van Mieke, Bennie, Alissa en Dennis.

DE WARE IMPACT
14

Claims genoeg over het effect van 3 miljoen Erasmusbeurzen: competenties, baankansen, Europese burgerzin, vriendschappen, liefdesrelaties en zelfs 1 miljoen Erasmusbaby's. Maar wat is nu objectief gemeten de impact van een tijdje studeren of stagelopen in een ander Europees land?

SELECTEREN OF BUDGETTEREN?
22

In Nederland is de Erasmusbeurs zo populair, dat het budget al jaren wordt overvraagd. Hoe verdelen hogescholen en universiteiten het beschikbare beuzengeld onder hun studenten? Zeven praktijkvoorbeelden.

CIJFERS EN FEITEN
30

De typische Nederlandse Erasmusstudent komt uit Groningen, gaat naar het Verenigd Koninkrijk, is 22 jaar en vrouw. Door de special heen: grafieken en tabellen over de populairste landen en steden, budgetten door de jaren heen, beursbedragen per land van bestemming, en antwoorden van studenten uit hun *student reports*.

RUBRIEKEN

- 34 — **NIEUW: DOCENT IN INTERNATIONAL CLASSROOM** Cheryl Gerretsen van Rotterdam Business School.
- 35 — **ON THE MOVE** Een overzicht van carrièremoves, benoemingen, uitwisselingen en prijswinnaars binnen de wereld van de internationalisering van het hoger onderwijs.

Wie afgelopen zomer de metro nam bij Montparnasse, zag vanaf de rolstoep een fresco aan zich voorbij-trekken van Erasmusgezinnen. Foto's van binationale koppels die elkaar korter of langer geleden tijdens een Erasmusuitwisseling hebben ontmoet, en later kinderen hebben gekregen. Sommige van die kinderen zijn nog baby's, andere zijn al lang volwassen, misschien zelf al op uitwisseling geweest. Of het in totaal echt één miljoen Erasmuskinderen zijn? Lees de special over 30 jaar Erasmusbeurzen, vanaf pagina 13. (CB)

FOTO: FRÉDÉRIC DE LA MURE, MINISTÈRE DE L'EUROPE ET DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES, PARIS, FRANCE

“**The university exchange programme Erasmus is barely mentioned in the business sections of newspapers, yet Erasmus has created the first generation of young Europeans. I call it a sexual revolution: a young Catalan man meets a Flemish girl – they fall in love, they get married and they become European, as do their children. The Erasmus idea should be compulsory – not just for students, but also for taxi drivers, plumbers and other workers. By this, I mean they need to spend time in other countries within the European Union; they should integrate.**”

UMBERTO ECO, VORIG JAAR OVERLEDEN ITALIAANSE SCHRIJVER, IN THE GUARDIAN, JANUARI 2012

Stuïesteden wacht verdere groei internationale studenten

65%

De verwachte groei in Nederland is de komende acht jaar ongeveer 40 procent voor zowel studenten die hier voor een diploma komen (26.800 extra) als voor studenten die hier een deel van hun opleiding volgen (6.400 meer).

Dat blijkt uit de nieuwe Landelijke Monitor Studentenhuisvesting. Het afgelopen studiejaar waren vooral Amsterdam, Maastricht, Groningen en Rotterdam in trek: bijna de helft van de 84.000 internationale studenten studeerde in een van deze vier steden. De komende jaren staat vooral Wageningen een uitdaging te wachten bij het huisvesten van studenten. Die stad krijgt naar verwachting te maken met een groei van 31 procent in 2024-2025, ook dankzij meer Nederlandse studenten. De kamernood onder internationale studenten was de afgelopen maanden weer volop in het nieuws. Dat leidde onder meer tot de vraag of universiteiten en hogescholen niet te enthousiast werven in het buitenland. Studentenhuisvesters zeiden eerder in *Transfer* dat ze uit de voeten kunnen met een verdubbeling of verdrievoudiging van het aantal internationale studenten, zolang er maar duidelijkheid is over de prognoses. Negen instellingen hebben inmiddels gemeld welke ontwikkelingen zij verwachten. (AZ)

Vrouwen zijn met een aandeel van 65% sterk oververtegenwoordigd onder studenten die een deel van hun studie of een stage in Nederland doen. De Landelijke Monitor Studentenhuisvesting noemt dit opvallend. Want hoewel er wereldwijd 5% meer vrouwen een opleiding in het hoger onderwijs volgen, doen volgens cijfers van Unesco 14% meer mannen dat in het buitenland. (AZ)

Professionalisering van docenten: the missing link

Op de eerste conferentie van *The Centre of Expertise for Global Learning* stond de docent centraal. Wat is het belangrijkste wat een docent moet leren om les te kunnen geven in een international and/or diverse classroom?

Marcel van der Poel, trainer Intercultural Competence Learning Lab, Hanzehogeschool

“De ontdekking dat je op verschillende manieren naar de werkelijkheid kunt kijken is cruciaal. Wie dat eenmaal heeft gezien, kan bijna niet meer terug naar een monoculturele wijze van lesgeven. En dat geldt net zo goed voor je lokale studenten. Je inleven in de belevingswereld van een student uit Oost-Groningen is even belangrijk.”

Fatima el Bouk, docent Haagse Hogeschool, onderzocht docent-studentrelaties op een mbo-2-opleiding in Den Haag

“Waar het om draait, is dat je een relatie opbouwt met je studenten. We zijn mensen en mensen gaan relaties aan – dat is helemaal niet moeilijk. We maken het onszelf moeilijk, als we ervan uitgaan dat het iets anders van ons vraagt om een relatie op te bouwen met een Marokkaanse student dan met een Nederlandse.”

Marloes Ambagts, docent en trainer aan The Hague Centre for Teaching and Learning

“Bewustwording van het feit dat elke student, vanuit zijn individuele achtergrond, met zijn eigen verwachtingen aan een opleiding begint. Weten dat het aan jou is, als docent, om die verschillende perspectieven in je lessen naar voren te halen; het gaat niet vanzelf. En weten waar je moet zijn om je hierin verder te ontwikkelen: een Teaching and Learning Centre.” (CB)

LEES OOK DE NIEUWE RUBRIEK 'DOCENT IN INTERNATIONAL CLASSROOM', PAGINA 32

KARL DITTRICH, VAN VSNU NAAR EQAR

‘Dames en heren, Europa is onze lifeline’

“De ontwikkeling van de kracht van mensen loopt via het onderwijs. En dat heeft niets met opleidingsniveau te maken.” Karl Dittrich, bij zijn vertrek als voorzitter van de VSNU, over de Europese onderwijscultuur “die krachtiger moet zijn dan allerlei politieke reflexen en signalen”.

TEKST: GEERT BORS, BEELD: MARCEL BAKKER

We vieren dertig jaar Erasmusbeurs. In 1987, toen het IJzeren Gordijn nog moest vallen, was een van de doelstellingen: het creëren van ‘European citizenship’. We leven inmiddels in een Europa waar nationalisme en populisme weer de kop hebben opgestoken. In hoeverre is dat doel bereikt?

“Dat is niet gelukt. Nog niet. We doen krachtige pogingen. Wat opvalt is dat het onderwijs zich min of meer buiten het populisme heeft geplaatst. Waar je ook komt, met wie je ook spreekt – van basisonderwijs tot universiteit: iedereen is ervan overtuigd dat een internationale attitude, internationale skills noodzakelijk zijn om verder te komen.

Ik denk dat mijn energie de komende jaren gaat zitten in het versterken van het Europese onderwijs als een weefsel dat krachtiger moet zijn dan allerlei politieke reflexen en signalen. Zelfs Orbán in een land als Hongarije zoekt toenadering via het onderwijs. Er zijn vele mensen in Europa die inzien dat ze de kracht van een gezamenlijk gedragen onderwijscultuur niet kunnen missen.

En ja, de problemen van Europa, die los je niet in tien jaar Erasmusbeurs op. Ook niet in dertig.

Het is een zaak van lange adem. En dat moet je uitdragen.”

Hoe doe je dat, als 3 miljoen Erasmusstudenten nog geen European citizenship heeft opgeleverd?

“Politici hebben de afgelopen jaren gezocht naar een zondebok en daar onder andere Europa voor aangegeven. Want, zo stellen ze dan: wat is dat Europa nou helemaal? Rare voorschriften en regelingen over hoe groot een knakworst mag zijn. Dat zijn al te gemakkelijke voorbeelden, als je je realiseert dat er een heel ander, veel mooier beeld van Europa te schetsen is. Onze politici hebben vaak niet het lef om zich achter dat mooie beeld van Europa op te stellen. We zijn een internationaal land, we hebben het buitenland zó hard nodig. We kunnen ons niet naar binnen keren – dat is een gotspe. Ik verwijt onze politici een gebrek aan ballen. Dames en heren, Europa is onze lifeline. Het zal nog wel een tijd duren voor iedereen ziet hoe Europa hem vooruithelpt, maar die boodschap is wel van belang. Het feit dat we Schengen hebben, een nagenoeg open arbeidsmarkt, onderwijs en onderzoek dat profiteert van internationale samenwerking...”

“De problemen van Europa, die los je niet in tien jaar Erasmusbeurs op. Ook niet in dertig. Het is een zaak van lange adem. En dat moet je uitdragen”

Kun je als Europa werken aan een echt Europees academisch klimaat, dat zich tweemaal kan stellen tegen de 'neoliberale' sfeer uit de VS?

“Dat is de grote uitdaging voor Europa. Met name onze onderzoekssystematiek is terechtgekomen in een Angelsaksisch, nogal hard wetenschappelijk bedrijf. Het is overigens helder dat een aantal landen in Noordwest-Europa aan die topsport mee kan doen. Maar in Europa is er ook een andere kant: we zijn via onderwijs en onderzoek nog altijd bezig met het helpen opbouwen van landen die regimes hebben gekend waar creativiteit en eigen initiatief niet werden gewaardeerd. Daar helpt de notie van European citizenship om tot democratische cultuur te komen, om de verbinding te maken tussen Noordwest en Zuidoost. De verscheidenheid die we op dit ene continent hebben, leert ons dat er andere werkelijkheden zijn dan onze nationale samenleving. Vanuit mijn idealisme wil ik die contacten tot stand brengen en wil ik erop vertrouwen dat er andere mensen zijn, aan de andere kant van de lijn, die weten wat onze Europese steun vermag voor hun onderwijs, hun waarden, hun democratieën. Mijn zorg ligt erin dat de tweedeling tussen haves en have-nots niet groter wordt.”

U blijft na uw pensioen voorzitter van EQAR, het Europese register van nationale kwaliteitszorgorganen. Is het via die kwaliteitszorg dat u uw ideaal van een academisch verbonden Europa wilt verwezenlijken?

“Het is een belangrijk middel. In Nederland zijn we inmiddels heel sterk in kwaliteitszorg. Dat hoop je ook voor Europa. Inmiddels zie je ook op dat punt een tweedeling. Dat is niet per se een Noordwest-Zuidoost-onderscheid: in Armenië, Azerbeidzjan en Kazachstan zijn prachtige voorbeelden van kwaliteitszorg te vinden. Bij ons is het inmiddels zover dat wij ons ergeren aan administratieve regels. Waar het om gaat, is niet zozeer de regeltjes maar dat kwaliteitszorg ingebed raakt in de cultuur van een organisatie – dat het iets tussen mensen is. Met EQAR is het mijn ambitie dat tot stand te brengen: een serieuze kwaliteitszorg in potentieel alle 48 Bologna-landen. Dat gaat over formele processen, maar evenzeer gaat het om een informele kant: over mensen met elkaar in contact brengen, over vertrouwen kweken – tussen instellingen, tussen landen, bij studenten, die graag

naar een land toegaan omdat ze weten dat ze daar goed onderwijs kunnen volgen.”

Wat betekent de voortgaande digitalisering – colleges volgen bij een topdocent op Harvard, op basis van MOOC's kennis en studiepunten verzamelen – voor de kwaliteit van het onderwijs?

“Ik ben ervan overtuigd dat de basis van onderwijs het contact tussen docent en student is. Dat kan ook wel digitaal, maar je moet ergens met een docent en met je medestudenten in contact zijn, die je helpen te duiden, te verwerken. Een paar jaar terug was de leus: ‘De docent verdwijnt, het wordt allemaal digitaal.’ Nee, studenten willen naar een campus, willen contact met elkaar, met een gemeenschap van onderzoekers en docenten. Met het ecosysteem dat een campus is. Ook de uitroep dat de bibliotheken afgeschaft konden worden, is gelogenstraft: ze zitten stampvol. Digitale technologie is wel een fantastisch hulpmiddel, als je weet waar je moet zoeken en hoe je goede informatie scheidt van prietpraat. Ik zie ook hoe digitale middelen nieuwe mogelijkheden kunnen bieden om studenten uit achterstandsgebieden in de wereld te helpen. Dan helpt het om het onderwijs verder te democratiseren.”

“Het baart me ernstige zorgen dat de kloof tussen hoog- en laagopgeleiden groter wordt”

In De Groene Amsterdammer van begin september kwamen voor- en tegenstanders van de verengelsing van ons onderwijs aan het woord. Is internationalisering mogelijk zonder verengelsing?

“Dat kan, maar dat is niet gemakkelijk. Er zit een cascade van besluitvorming aan vast: als je internationalisering belangrijk vindt als organisatie, heb je je vragen te stellen over vorm, inhoud, mensen. Dan wordt ook de vraag relevant: betekent het dat ik naar een international classroom en naar het Engels moet? Ik onderschrijf de discussie die de KNAW hierover voerde vlak voor de zomer: het moet een bewuste, doordachte keuze zijn, die past bij wat je ermee wilt als organisatie. Je kunt niet zeggen: ‘Vanaf 1 september 2018: alles in het Engels. Punt.’ Je moet bijvoorbeeld rekening houden met de studie – denk aan geneeskunde of Nederlands recht – en met de context waarin je studenten gaan werken.”

Kun je te ver gaan met internationaliseren?

“Ik heb daar geen voorbeeld van. Wat ik wel het goede van zo'n discussie als in *De Groene* vind, is

dat het bewustzijn groeit: het mag niet zo zijn dat we gedachteloos een ‘lingua anglica’ gaan aannemen in de EU. We hebben elk ook een eigen identiteit en erfgoed te bewaken. Je hebt te zorgen dat mensen begrijpen waarom je je voor je onderwijs internationaal oriënteert, en tegelijkertijd dat ze zich verwant blijven voelen met hun eigen achtergrond.”

Daarover sprak ook planoloog Josse de Voogd in datzelfde artikel. Hij stelde de universiteit een internationale zone dreigt te worden die er in elk land hetzelfde uitziet.

“Dat is een terechte zorg. Je hebt die term *glocalism*. Je kunt je gelijktijdig verhouden tot een globaliserende context, terwijl de samenleving steeds meer naar de lokale universiteiten kijkt voor oplossingen van problemen die in de samenleving zelf spelen. Het gevaar bestaat dat je alleen nog maar voorbeelden onderwijst, die geen aanraking hebben met je eigen achtergrond. Dat is wat ik bedoel met bewustzijn van wat je wilt met een organisatie. Het is anders wanneer je internationale planologen wilt opleiden, dan als je mensen zoekt die alles weten over polders en polderen. Steeds moet het gaan om de vraag: waarom doe ik het? Wat voor mensen wil ik afleveren voor de samenleving? Wat moeten ze weten, welke attitude hebben ze nodig? Soms ligt dat dicht bij de nationale context, soms bij een internationale.”

U had het over het idealisme, waarmee u vormgeeft aan uw dagelijks werk – hoe klinkt dat verhaal eigenlijk?

“Dat is het verhaal van de noodzaak van vrede en welvaart. Het diepe besef dat als mensen elkaar kennen, ze minder snel bonje zullen krijgen. En het gaat om een zeker weten dat iedere investering in onderwijs zich uitbetaalt, voor het individu en voor de samenleving. Ik denk ook dat hoe hoger een samenleving opgeleid raakt, hoe opener het zich tot andere zal verhouden. Het gaat om een tegengaan van superioriteitsdenken. Zo werk ik mee aan het weefsel van Europa.”

Maar ja, zal iemand in een volksbuurt denken: dat gaat niet over mij.

“Ik kan moeilijk de *banlieus* van Parijs gaan toespreken, waar mensen geen huis en geen werk hebben, en geen toekomst voelen. Tegelijk weet ik dat daar de oplossing zit: in ontwikkeling van de kracht van mensen, via onderwijs. En dat heeft niet met opleidingsniveau te maken. Je hebt mensen op alle niveaus nodig. Het baart me ernstige zorgen

dat de kloof tussen hoog- en laagopgeleiden groter wordt. Het betekent dat het Europese verhaal een verhaal van solidariteit, van het ontwikkelen van kansen, van het streven naar gelijkwaardigheid is. Het moet voor iedereen voelbaar zijn dat een investering in jezelf loont. Dat je dan kunt werken, dat je dan een gerespecteerd lid van je samenleving kunt zijn. Werk en onderwijs zijn de kern van de ontwikkeling van een samenleving.”

Wie is Karl Dittrich?

Karl Dittrich (65) was vanaf 2012 voorzitter van de VSNU. Daarvoor was hij jarenlang bestuurslid en –voorzitter van de Universiteit Maastricht en vervolgens voorzitter van de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (2005-2012). Dittrich gaat nog niet helemaal met pensioen: de komende drie jaar is hij voorzitter van het Europees register voor kwaliteitszorgorganen EQAR.

DUITSLAND WORSTELT MET COLLEGEgeld VOOR INTERNATIONALS

Niet langer gratis bildung voor iedereen

Voor veel Duitsers is het een taboe: collegegeld heffen. Maar deelstaat Baden-Württemberg morrelt aan dat uitgangspunt. Studenten van buiten Europa betalen er sinds dit jaar 1.500 euro per semester. Zullen andere deelstaten volgen?

TEKST: XANDER BRONKHORST, BEELD: UWE ANSPACH

De verrassing was groot in Duitsland toen Onderwijsminister Theresia Bauer van Baden-Württemberg bekendmaakte dat nieuwe niet-Europese studenten collegegeld moesten gaan betalen in haar deelstaat. Bauer heeft een bezuinigingsopdracht van 48 miljoen euro en wilde niet snijden in de budgetten voor onderwijs, wetenschap en kunst. Zo kwam ze onder meer bij de internationale studenten uit. Die betalen sinds dit jaar 1.500 euro per semester om in Baden-Württemberg te mogen studeren. Een opvallende stap, want *Studiengebühren* zijn in Duitsland uitermate omstreden. Velen gingen ervan uit dat de kwestie voor langere tijd van de politieke agenda was verdwenen na een grote U-bocht die enkele deelstaten de afgelopen vijftien jaar maakten. In 2005 stapten deelstaten die door de conservatieve CDU werden geleid, naar de rechter om een verbod op collegegelden door de sociaaldemocratische kanselier Schröder aan te vechten. Dat verbod zou niet stroken met hun bevoegdheid om een eigen onderwijsbeleid te voeren. De rechter stelde de deelstaten in het gelijk.

Studentenprotesten

Studenten in zeven voornamelijk in voormalig West-Duitsland gelegen *Länder* gingen daarna collegegeld betalen, gemiddeld ongeveer 1.000 euro per jaar. Maar dat was van korte duur. Na politieke verschuivingen in

de parlementen van de deelstaten en onder druk van studentenprotesten besloten veel deelstaten de collegegelden na enkele jaren alweer af te schaffen. In 2014 was Nedersaksen de laatste deelstaat die dit deed. Dat Bauer lid is van *Die Grünen*, een partij aan de linkerkant van het politieke spectrum, is opmerkelijk. Kennelijk deed de invloed van haar niet voor de hand liggende coalitiepartner CDU zich voelen. Binnen die partij vinden velen juist dat Duitsland best iets mag terugvragen voor de investeringen in buitenlandse studenten. Zeker nu het aantal studenten dat naar Duitsland komt, maar blijft toenemen.

Want Duitsland is populair. In vijf jaar tijd is het aantal buitenlandse studenten er met zo'n 30 procent gestegen. In 2015 studeerden er meer dan 320.000 buitenlandse studenten in Duitsland. Ongeveer de helft daarvan is afkomstig uit Europese landen, maar daar zitten onder meer ook Russische (4,7 procent) en Turkse (10,8 procent) studenten bij. Een derde komt uit Azië, vooral uit China (10,1 procent) en India (3,7 procent).

Racisme

De studentenbonden in Baden-Württemberg kwamen onmiddellijk in actie na de aankondiging van Bauer. Zij noemden het onacceptabel dat minder draagkrachtige studenten straks niet meer naar Duitsland kunnen komen. Zelfs de term 'racisme'

Foto: Uwe Anspach

Studentenprotest in Heidelberg, december 2016

viel. Met demonstraties en rechtszaken probeerden zij Bauers beslissing terug te draaien.

“Dit blijft een uiterst gevoelig onderwerp”, legt Henning Radke uit. Radke is als lector vanuit de Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD) verbonden aan het Duitsland Instituut in Amsterdam. “Die terughoudendheid heeft te maken met het Duitse perspectief op bildung. Veel Duitsers vinden dat onderwijs voor iedereen toegankelijk moet zijn. Drempels opwerpen druist in tegen dat ideaal, zeker als je ook nog onderscheid maakt tussen groepen mensen.”

Ook bij de Duitse universiteiten zelf bestaan er verschillende opinies over collegegelden, zegt Marijke Wahlers van de Hochschulrektorenkonferenz (HRK). Het officiële standpunt uit 2005 luidt nog steeds dat de HRK voorstander is van gematigde collegegelden, mits er goede voorzieningen zijn voor armlastige studenten. “Maar vraag het tien rectoren en je krijgt tien verschillende antwoorden.”

Tijdelijke afname

Wat de universiteiten in Baden-Württemberg volgens Wahlers nu vooral dwarszit, is dat slechts een klein deel van de collegegelden terugvloeit naar de instellingen zelf. Zij krijgen 600 euro per student per jaar,

vooral bedoeld om de begeleiding te verbeteren. De universiteiten moeten bovendien kosten maken voor het innen van de collegegelden. “Als er collegegeld wordt geheven, dan willen de instellingen ook in staat worden gesteld om daadwerkelijk te investeren in een substantiële verbetering van het onderwijs.”

De vraag is of veel deelstaten het voorbeeld van Baden-Württemberg gaan volgen. De reputatie van multinationals en de aanwezigheid van vooraanstaande universiteiten zoals die van Heidelberg en Freiburg zorgen er wellicht voor dat internationale studenten sowieso wel naar het zuidwesten van Duitsland

blijven komen. Minister Bauer zegt rekening te houden met een tijdelijke afname, maar gaat ervan uit dat de aantallen uiteindelijk op het oude niveau zullen terugkeren. In 2015 telde de deelstaat bijna 34.000 buitenlandse studenten, onder wie relatief veel Chinezen en Russen. De nieuwe coalitie van CDU en FDP in Noordrijn-Westfalen, de deelstaat met verreweg de meeste buitenlandse studenten, heeft al laten weten ook aan collegegelden voor internationale studenten van buiten Europa te denken. Maar veel andere deelstaten zijn vermoedelijk bang om studenten te verliezen aan universiteiten in andere deelstaten. Radke: “Het zal ervan afhangen of het in Baden-Württemberg een

*Collegegeld invoeren?
“Vraag het tien rectoren en
je krijgt tien verschillende
antwoorden”*

succesverhaal wordt. Mogelijk gaan andere deelstaten met een conservatieve regering en een aantrekkelijk vestigingsklimaat dit dan eveneens overwegen. Maar zeker niet alle deelstaten.”

Vergrijsde samenleving

Wahlers verwacht dat deelstaten ook zeker zullen kijken naar ervaringen in andere landen. “In vergelijking met het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten stelt een collegegeld van 3.000 euro natuurlijk niet veel voor. Maar in Zweden hebben we gezien dat de invoering van collegegeld wel degelijk tot een scherpe daling van de instroom leidde. Nederland doet het daarentegen met verhoudingsgewijs hoge collegegelden relatief goed.”

Want dat de Duitse universiteiten en de Duitse economie welvaren bij een blijvende stroom studenten van buiten de eigen grenzen, staat voor velen buiten kijf. Binnen de *Exzellenzinitiative* waarmee gericht wordt geïnvesteerd in toponderzoek, is internationale samenwerking een belangrijke pijler. Daarnaast is Duitsland na Japan de meest vergrijsde samenleving van de wereld en gebaat bij jong buitenlands talent. In een onderzoek van de DAAD zegt meer dan de helft van de buitenlandse studenten in Duitsland een baan te willen zoeken, 30 procent blijft ook daadwerkelijk minstens vijf jaar na afloop van de studie. Bij de promotie in het buitenland trekken de Duitse universiteiten vaak samen op met het Duitse ministerie. De DAAD kan jaarlijks zo'n 75.000 beurzen aan studenten en wetenschappers verstrekken.

Dhenim relativeert impact

Volgens Omid Feyli, afdelingshoofd Marketing & Recruitment Marketing bij Tilburg University en voorzitter van het Dutch Higher Education Network for International Marketing (Dhenim), kan de invoering van collegegelden Duitsland “in theorie” minder interessant maken voor internationale studenten. Financiële prikkels spelen volgens hem immers altijd een rol in het keuzeproces. Maar hij relativeert de impact. “Duitsland heeft in de marketing nooit de nadruk gelegd op het ontbreken van collegegelden. In veel landen staat gratis of goed-

koop immers gelijk aan een gebrek aan kwaliteit. Voor de meeste studenten zijn andere zaken bovendien belangrijker, bijvoorbeeld de ranking en reputatie van een universiteit of de kwaliteit van leven en de baankansen in een land. In de concurrentieverhouding met Nederland is de factor taal waarschijnlijk zwaarwegender. Duitsland biedt veel minder Engelstalige programma's.”

Overigens lijkt het er voorlopig niet op dat ook Duitse studenten op korte termijn collegegeld moeten gaan betalen. Dit in weerwil van de onheilstijdingen van sommige activistische studenten. Zij zien in de maatregel in Baden-Württemberg een verbod. Deelstaten zouden de inkomsten net als minister Bauer goed kunnen gebruiken om het financiële huishoudboekje voor 2020 op orde te brengen, een wettelijke verplichting die in Duitsland bekend staat als de *Schuldenbremse*. Maar Wahlers verwacht dat die hete aardappel nog wel even wordt doorgeschoven. En Radke zegt: “Ik denk dat niemand de studentenprotesten van de afgelopen jaren is vergeten.”

Duitsland is populair. In vijf jaar tijd is het aantal buitenlandse studenten met zo'n 30 procent gestegen.

Waar kun je nog gratis studeren?

Met zijn veelal gratis onderwijs aan buitenlandse studenten is Duitsland in Europa een uitzondering. Bijna alle andere landen heffen enige vorm van collegegeld. Een niet-uitputtende zoektocht op internet wijst uit dat verder alleen in Noorwegen (de meeste opleidingen nog gratis zijn voor internationale studenten. In Finland en Tsjechië mogen buitenlanders gratis aanschuiven bij studies in de landstaal; voor programma's in het Engels moeten ze betalen. Wie het goedkoop wil houden, is in Frankrijk redelijk goed af. Daar liggen de fees tussen de 200 en 650 euro. (XB)

SPECIAL 30 JAAR ERASMUSBEURZEN:

De opbrengst van een Europees ideaal

Dankzij de Erasmusbeurzen zijn al dik 3 miljoen Europese studenten voor studie of stage naar het buitenland geweest. Dat levert mooie verhalen op – lees de interviews met Mieke, Dennis, Alissa en Bennie. Maar wat is nu precies de impact van zo'n uitwisseling, wat levert het op aan competenties, baankansen, Europees burgerschap? Dat valt nog niet zo gemakkelijk te meten (denk aan de kip en het ei), maar we zetten bestaand onderzoek op een rij.

Dan de prangende kwestie van de poen. Het budget voor de beurzen groeit al jaren, maar de vraag ernaar groeit nog harder. Hoe lossen Nederlandse hogescholen en universiteiten dat op?

BEELD: MARCEL BAKKER (PORTETTEN ERASMUSSTUDENTEN), MAKING WAVES (INFOGRAPHICS)

Mieke de Boer

Dennis Duijkers

Alissa Eisinga

Bennie Lee

ERASMUSSTUDENT SCOORT BIJ VERTREK AL BETER DAN THUISBLIJVER

Wat is de ware impact van de Erasmusbeurs?

Erasmusstudenten komen meestal enthousiast terug van hun studie of stage in het buitenland.

Maar wat levert zo'n uitwisseling hun eigenlijk op? Bij de positieve uitkomsten van onderzoeken zijn vaak kanttekeningen te maken. "Steeds is weer de vraag: komt dat door de uitwisseling?"

TEKST: ANNELIEKE ZANDVLIET

Voordat hij naar Valencia vertrok, sprak Christof Van Mol nauwelijks een woord Spaans. Tijdens zijn verblijf daar kreeg hij die taal én het Valenciaans onder de knie. Hij hield ook een internationaal vriendennetwerk over aan zijn Erasmusuitwisseling in Spanje, en een vriendin. Naderhand ging hij nog in Frankrijk studeren, werkte in Spanje en maakte vele reizen. "Maar de vraag is: in hoeverre hangt dat samen met Erasmus?", zegt Van Mol, tegenwoordig onderzoeker bij het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) en binnenkort bij Tilburg University. Inmiddels heeft hij meerdere artikelen geschreven over de opbrengsten van het grote Europese onderwijsprogramma dat nu deel uitmaakt van Erasmus+. Een van de redenen was dat daar nog maar zo weinig onderzoek naar was gedaan. "Het is echt verba-

'Ik speelde volleybal in het hele Verenigd Koninkrijk'

"Ik kwam op het idee om op Erasmus te gaan door mijn huisgenootje. Zij studeert psychologie en daar is het gangbaarder om naar het buitenland te gaan dan bij biologie. Ik heb me gemeld bij het international office en ze reageerden gelukkig enthousiast. Dat bleek het begin van een grote zoektocht, want ik moest vakken vinden die binnen mijn opleiding zouden passen. Gelukkig kwam ik een studiegenootje tegen die ook wilde gaan. Samen zijn we online gaan speuren naar universiteiten met een aansluitend vakkenpakket. Zo kwamen we bij Cardiff uit. In Cardiff vond ik een kamer in een studentenhuus via een lokaal magazine. Dat pakte goed uit. De Britse meiden die er woonden hebben me het eerste weekend meteen op sleeptouw genomen. De eerste weken voelden als vakantie, maar al gauw begon het meer als thuis te voelen. In Cardiff kun je het zo gek niet bedenken of je hebt er wel een vereniging voor, of het nu sporten of breien is. Die clubs waren open en vriendelijk. Zelf wilde ik graag volleyballen. Ik heb gemaaild en was meteen welkom op de training. Uiteindelijk heb ik met het team nog competitie gespeeld, met wedstrijden in het hele Verenigd Koninkrijk.

Ik kwam ook snel in een vriendengroep met andere Erasmusstudenten terecht. In die groep waren de natuurwetenschappen wat ondervertegenwoordigd. Iedereen zei: 'Wow, doe je biosciences? Wat moeilijk!' Ik volgde de vakken *current systems in neuroscience, climate change en tissue engineering*. Interessante vakken, de studie op zich was niet heel zwaar. Maar ik moest wennen aan de methode van toetsen. De examens bestonden uit essays schrijven, daar was ik niet op voorbereid. Uiteindelijk heb ik een van de toetsen ook niet gehaald.

Maar de buitenlandervaring is erg waardevol voor me geweest. Ik ben er trots op, dat ik met niks ben begonnen in een ander land en zo'n nieuw leven heb opgebouwd. Ik denk ook dat dat de waarde van Erasmus is." (EB)

Mieke de Boer (21)

DERDEJAARS BACHELOR MEDISCHE BIOLOGIE, RADBOUD UNIVERSITEIT NIJMEGEN
BESTEMMING: Cardiff University, Wales
DUUR ERASMUSVERBLIJF: 5 maanden, januari 2017-juni 2017
BEURS: 1.300 euro
TYPISCH ERASMUS: top 1-bestemmingsland voor studie, top 5-zendingsinstellingen, vrouw
MINDER TYPISCH ERASMUS: studierichting

'I feel more confident'

AFTER HAVING TAKEN PART IN THIS MOBILITY ACTIVITY, I AM MORE CONFIDENT AND CONVINCED OF MY ABILITIES

BRON: STUDENT REPORTS VAN UITGAANDE NEDERLANDSE STUDENTEN, 2015

Ik heb heel veel geleerd – maar wat?

“Als je studenten vraagt wat hun verblijf in het buitenland heeft opgeleverd, is de reactie vaak: ‘Ik heb heel veel geleerd.’ Maar wát ze precies hebben geleerd van de stage in Thailand of de uitwisseling in Spanje, daar weten ze niet goed de vinger op te leggen”, vertelt Martine Prins van Zuyd Hogeschool. Daarom ontwikkelde Zuyd de Global Mind Monitor. Door allerlei vragen te beantwoorden kunnen studenten daarmee zelf beoordelen hoe *global minded* ze zijn en dat terugzien in een rapport.

De monitor bestaat uit gevalideerde, wetenschappelijk onderbouwde vragenlijsten over aspecten als aanpassingsvermogen en sociaal initiatief, maar ook talenkennis. Leerlingen kunnen hun eigen ontwikkeling volgen door de monitor voorafgaand aan hun buitenlandverblijf én na terugkeer in te vullen, of elk jaar opnieuw. Voor begeleiders bieden de resultaten aanknopingspunten voor een reflectiegesprek. Benchmarken met bijvoorbeeld jaargenoten is eveneens mogelijk, net als 360 gradenfeedback.

“Studenten die bij ons op Erasmus gaan, gebruiken de Global Mind Monitor ook”, zegt Prins. Het lijkt haar een goed idee om die breder in te zetten. “Er gaat veel geld om in Erasmus, dan wil je bewijs dat het werkt. Als je een jaar in Utrecht blijft, word je immers ook ouder en wijzer.” (AZ)

zingwekkend dat ik nog maar een van de eersten ben die heeft bekeken wat de verschillen zijn tussen mensen voordat ze op Erasmus gaan en nadat ze zijn geweest”, vindt Van Mol. “Dat is toch wel bizar, na dertig jaar Erasmus.”

Student reports

Dat een Erasmusuitwisseling goed is voor de talenkennis, blijkt wel uit veel onderzoeken. Daarnaast is aangetoond dat competenties als interculturele vaardigheden erop vooruitgaan. Die indruk hebben Erasmusstudenten zelf ook, zo blijkt uit de vragenlijst die zij na afloop van hun uitwisseling moeten invullen om het laatste deel van hun beurs te krijgen [zie grafieken]. Een meerderheid denkt beter te kunnen samenwerken met iemand met een andere achtergrond, en noemt zich ruimdenkender. Uit die *student reports* valt veel informatie te halen, denkt Van Mol. “Het zegt veel over hun percepties: waar denken zij dat winst is behaald?” Nadeel is wel dat een controlegroep ontbreekt, waardoor de Erasmusstudenten niet met anderen te vergelijken zijn. Daarnaast zullen studenten geneigd zijn de vragen positief te beantwoorden, helemaal als ze net terug zijn. “Ze zitten dan toch in een soort bubbel”,

zegt Van Mol. “Ik denk dat je daar eerst uit moet raken voordat je met een klare blik kunt kijken. De echte effecten zijn net iets later merkbaar.” “Meteen na terugkeer zijn studenten allemaal euforisch. Dan is het lastig om hun antwoorden te interpreteren”, zegt ook Annelies Messelink, die als onderzoeker is verbonden aan Nuffic en KU Leuven. Messelink was tot voor kort docent Interculturele Communicatie aan de Universiteit Utrecht en is hoofdauteur van het artikel *Intercultural competencies: what students in study and placement mobility should be learning*. Daarin komen de resultaten aan de orde van onderzoek naar de bevindingen van Erasmusstudenten.

Het verruimen van hun blik vinden studenten zelf een belangrijk aspect van Erasmus, zo bleek uit het onderzoek, dat uitging van IEREST (Intercultural Education Resources for Erasmus Students and their Teachers). ‘Wat maakt jouw uitwisseling tot een succes?’, was de centrale vraag, zowel vooraf en tijdens als na het buitenlandverblijf. Studenten noemden verder vooral sociale contacten, een betere beheersing van een vreemde taal, meer onafhankelijkheid en zelfvertrouwen. Bij ‘onbelangrijk voor een succesvolle Erasmuservaring’ werden vaak aangekruist: goede cijfers, het opbouwen van een internationaal netwerk voor de carrière en ‘zich Europees voelen’.

Nog geen gedegen onderzoek

“Het is heel frappant dat studenten andere zaken belangrijk vinden dan de universiteiten en de Europese Commissie”, zegt Jan Van Maele van de KU Leuven, die betrokken was bij het IEREST-onderzoek. “Dat hadden we niet zo zien aankomen. Maar in de beantwoording van open vragen is dit bevestigd.” De universiteiten hechten immers aan studieresultaten, verduidelijkt hij. Het versterken van de Europese identiteit is de voornaamste doelstelling van de Europese Commissie, naast mobiliteit op de internationale arbeidsmarkt. Worden die doelstellingen dan niet behaald? Dat Erasmusstudenten in hun carrière meer geneigd zijn tot internationale mobiliteit, is volgens Van Mol wel aangetoond. Onderzoekers bevroegen studenten in hun laatste studiejaar, en enkele jaren later weer. Ook aspecten als de hoogte van hun loon, internationale contacten en leidinggevende taken kwamen daarbij aan de orde. “Veel onderzoekers zien wel verschillen”, zegt Van Mol. “De vraag is daar weer: komt dat door de uitwisseling? Bij mijn weten bestaat er nog geen gedegen studie die een causaal verband kan aantonen.”

De kansen op de arbeidsmarkt nemen niet enorm toe door de Erasmusuitwisseling op zichzelf, ontdekte Van Mol. Hij zette op een rijtje hoe werkgevers in 31 landen in een peiling van de Europese Commissie antwoordden op de vraag hoe zwaar buitenlandervaring weegt als zij iemand aannemen. “De overgrote meerderheid vindt het niet belangrijk”, zegt hij, “en dat komt uit het meeste onderzoek naar voren.”

“Na dertig jaar is het goed om te kijken waar ruimte ligt voor verbetering”

Foto: Frédéric de la Mure

De mythe van 1 miljoen Erasmusbaby's

Dankzij het Erasmusprogramma zijn er 1 miljoen baby's geboren, verkondigde de Europese Commissie in 2014. Want ruim een kwart van de alumni die toen een enquête invulden, gaf aan een buitenlandse partner te hebben overgehouden aan de Erasmusuitwisseling. Met een totaal van 3 miljoen Erasmusalumni en een gemiddelde van 1,53 kinderen voor hoogopgeleide vrouwen in Europa, zouden die relaties meer dan een miljoen baby's kunnen hebben voortgebracht. NRC haalde deze bewering echter onderuit. Maar liefst 85 procent van de respondenten kreeg een Erasmusbeurs in de vijf jaar voor het invullen, ontdekte de krant. De gemiddelde leeftijd van de Erasmusbursaal is 22 jaar. De grote meerderheid van Erasmusalumni die de enquête invulden, bestond dus uit twintigers. Hoe lager de leeftijd, des te kleiner de kans dat een relatie er een voor het leven is. Bovendien ligt de gemiddelde leeftijd waarop Europeanen hun eerste kind krijgen, flink hoger dan die van de respondenten. Het is dus maar de vraag hoeveel Erasmusrelaties lang genoeg standhielden om baby's voort te brengen. Maar dát er veel Erasmuskinderen geboren zijn, blijkt bijvoorbeeld uit het project van Frédéric de la Mure, die in opdracht van het Frans ministerie voor Europa en buitenlandse zaken een serie portretten maakte van Erasmusgezinnen. Ze waren afgelopen zomer te zien op metrostation Montparnasse. (AZ)

Bennie Lee (21)

VIERDEJAARS HOGER TOERISTISCH & RECREATIEF

ONDERWIJS, SAXION DEVENTER

BESTEMMING: hotel aan de Côte d'Azur, Frankrijk

DUUR ERASMUSVERBLIJF: 5 maanden, februari 2015-juni 2015

BEURS: 1.400 euro en verblijf, ontbijt en lunch in het hotel

TYPISCH ERASMUS: top 10-bestemmingsland voor stages, top 3-studierichting bij stages

MINDER TYPISCH ERASMUS: leeftijd (was 17 toen hij op Erasmus ging), man

'De stage viel tegen, maar ik ben niet gaan zitten sippen'

"Ik weet het nog precies, de dag van vertrek. De wekker ging om vier uur 's nachts, ik was meteen klaarwakker. Het was donker en koud in Nederland, het sneeuwde zelfs een beetje. Een halve dag later stond ik tussen de palmbomen aan de Côte d'Azur. Ik kon me nog niet voorstellen dat ik daar een halfjaar zou gaan wonen en werken. Ik was pas 17 en woonde nog thuis, maar ik had er veel zin in.

Eigenlijk ben ik per toeval in Frankrijk terechtgekomen. In eerste instantie wilde ik naar Hong Kong. Ik ben zelf Chinees en het leek me mooi om een tijdje in China te wonen. Helaas was ik een beetje te laat met aanmelden. In overleg met de hogeschool werd het uiteindelijk dit hotel in Frankrijk, in het kleine dorpje Cagnes-sur-Mer bovenop een berg op zo'n 45 minuten rijden van Nice. De stage zelf viel helaas tegen. Van tevoren had ik gehoord dat ik diensten zou draaien op het gebied van ontbijt, lunch en diner. Als ik me verder zou ontwikkelen zou het takenpakket uitbreiden. Uiteindelijk bleken de stagiairs in het hotel verantwoordelijk voor het ontbijt en de lunch. Het was goed om die praktische ervaring op te doen, maar ik miste de uitdaging. Na twee maanden heb ik dat aangegeven in het hotel en bij school. Toen heb ik er ook nog een maandje *housekeeping* bij kunnen doen.

Ik kreeg dus wat teleurstellingen te verwerken, maar ik heb veel over mezelf geleerd. Zoals assertief zijn, dat het belangrijk is om aan te geven wat er wel en niet goed gaat. Maar ook: optimistisch blijven. Op een gegeven moment dacht ik: ik kan hier óf gaan sippen op deze berg, óf me eroverheen zetten en er een leuke tijd van maken. Dus ik ben naar het carnaval geweest en naar de Grand Prix van Monaco. Tijdens het filmfestival van Cannes stond ik elke avond in de buurt van de rode loper. En intussen heb ik mijn Frans sterk kunnen verbeteren.

Ik weet nu ook beter waar mijn interesses liggen en doe inmiddels een stage bij een pr- en marketingbureau in Nederland, waar ik het enorm naar mijn zin heb." (EB)

'I feel more European'

AFTER HAVING TAKEN PART IN THIS MOBILITY ACTIVITY

MENING	STUDIE	STAGE
(Helemaal) eens	50%	44%
Niet eens, niet oneens	31%	37%
(Helemaal) oneens	18%	19%

BRON: STUDENT REPORTS VAN UITGAANDE NEDERLANDSE STUDENTEN, 2015

De Erasmus Impact Study van de Europese Commissie uit 2014 gaf wel aan dat de kans op langdurige werkloosheid voor Erasmusalumni half zo groot is als voor anderen. Van Mol kent daarentegen ook onderzoek waaruit blijkt dat afgestudeerden met buitenlandervaring gemiddeld juist langer werkloos zijn.

Zelfselectie

Dan de Europese identiteit. Wat opvalt in de *student reports*, is dat relatief weinig studenten – alhoewel nog een kleine meerderheid – beamen dat ze zich 'meer Europeaan' voelen na hun uitwisseling. Dat is niet verwonderlijk, vindt Annelies Messelink. "Dat is ook maar een term." Zij besprak met haar studenten wat de buitenlandervaring had gedaan met hun identiteit als Nederlander. "Daar kwam altijd uit dat zij veel overeenkomsten zagen met andere Erasmusstudenten, misschien wel meer dan met landgenoten. Als je de vraag zo formuleert, krijg je waarschijnlijk 80 tot 90 procent positieve antwoorden."

Maar ook de meeste andere onderzoeken wijzen uit dat er weinig impact is op dit vlak, zegt Christof Van Mol. Onlangs schreef hij nog een paper, waarin studenten die naar het buitenland gingen vooraf en na afloop werden vergeleken met studenten die thuis bleven. De identificatie als Europeaan nam eigenlijk niet toe niet bij de mobiele studenten, stelde hij vast. Degenen die niet weggingen, scoorden significant lager. En ook dat veranderde niet. "Dat suggereert een

'I feel more curious'

AFTER HAVING TAKEN PART IN THIS MOBILITY ACTIVITY, I AM MORE OPEN-MINDED AND CURIOUS ABOUT NEW CHALLENGES

MENING	STUDIE	STAGE
(Helemaal) eens	86%	83%
Niet eens, niet oneens	12%	14%
(Helemaal) oneens	2%	2%

BRON: STUDENT REPORTS VAN UITGAANDE NEDERLANDSE STUDENTEN, 2015

soort zelfselectie", concludeert Van Mol: "Mensen die zich al meer Europeaan voelen, nemen meer deel aan Erasmus."

Ook uit de Erasmus Impact Study komt naar voren dat Erasmusstudenten en -alumni duidelijk meer affiniteit hebben met Europa dan niet-mobiele studenten. Maar daarin gaf 80 procent aan een sterkere *European attitude* te hebben gekregen door het verblijf in het buitenland. De zelfselectie die Van Mol meent te constateren, blijkt eveneens uit de Erasmus Impact Study. Die onderzocht studenten op zes persoonlijkheidskenmerken, zoals nieuwsgierigheid en besluitvaardigheid. Al voor hun vertrek behalen Erasmusstudenten daarbij een hogere score dan thuisblijvers. De ervaringen in het buitenland vergroten die verschillen nog eens.

Erasmus Impact Study: vertekende resultaten

Van Mol neemt de Erasmus Impact Study overigens met een korreltje zout. Volgens hem was er te weinig geld om degelijk onderzoek te doen in zoveel landen. Respondenten werden geworven via een banner op

de website van het Erasmus Student Network, dat een bepaald publiek trekt. "Zo krijg je een selectief onderzoek, dat totaal vertekende resultaten geeft." Zoals met veel onderzoek heeft elke criticus een punt, reageert Hans de Wit, lid van de adviesraad van de Erasmus Impact Study. "Tegelijkertijd zou het

lastiger en waarschijnlijk ook niet representatiever zijn geweest om een andere methode te kiezen. Deze online survey was de beste garantie om een hoge respons te krijgen." Gedegen onderzoek naar de effecten van Erasmusmobiliteit op dezelfde manier in verschillende landen is dringend nodig, zegt Van Mol. "Na

dertig jaar is het goed om te kijken waar ruimte ligt voor verbetering." Zelf zette hij studenten uit België, Italië, Noorwegen, Oostenrijk en Polen naast elkaar om de invloed op de Europese identiteit te bekijken. "De manier waarop ze met andere mensen in contact komen en geklasseerd worden, blijkt daar heel veel impact op te hebben", ontdekte hij. "Neem de Poolse studenten. Die worden steeds geconfronteerd met uitspraken als: 'Is je auto gestolen? Morgen is die in Polen.' Daardoor ontstaat een barrière." Daar valt

"Mensen die zich al meer Europeaan voelen, nemen meer deel aan Erasmus"

misschien wat aan te doen, oppert Van Mol, door aandacht voor interculturele communicatie voorafgaand aan de uitwisseling.

Pre-departure training is cruciaal

Ook Jan Van Maele ziet in betere begeleiding een manier om meer uit Erasmusuitwisselingen te halen. Het IEREST-project had als doel om daar leeractiviteiten voor te ontwikkelen, vertelt hij. "Daarom wilden we de houding van de studenten kennen. Maar het is niet zo dat iets niet belangrijk is, omdat zij het niet belangrijk vinden." De pre-departure training biedt kansen, denkt Van Maele: "Die zou meer diepgang kunnen krijgen, naast de praktische aspecten. Studenten zijn op dat moment ook gretig. Maar het is beter om dat in het curriculum op te nemen, zodat een student er studiepunten voor krijgt. En als studenten terug zijn, kunnen we ze helpen te valideren wat ze geleerd hebben."

De kansen op de arbeidsmarkt nemen niet enorm toe door de Erasmusuitwisseling op zichzelf

"Het is cruciaal om studenten bewust te maken van wat ze aan het leren zijn", zegt ook Messelink. "Een grote groep werkgevers kent vooralsnog de voordelen van buitenlandervaring niet, maar studenten kunnen dat zelf evenmin altijd goed verwoorden." Na afloop organiseerde Messelink carrièretrainingen, waarbij ze de studenten vroeg wat ze eruit wilden halen en wat hun buitenlandervaring daaraan had bijgedragen. Die

aanpak wordt steeds populairder, merkt ze. "Het zou goed zijn als dat ook wordt geïntegreerd in het Erasmusprogramma."

Onderzoek kan studenten leren hoe zij hun buitenlandervaring kunnen verkopen, denkt Van Mol: "Als we weten wat werkgevers belangrijk vinden, kunnen we studenten misschien uitleggen

hoe ze die ervaring op hun cv moeten vermelden. Werkgevers kennen ook de vooroordelen over het Erasmusprogramma, en kunnen denken: die student heeft zes maanden op het strand gelegen en niets gedaan."

Nummer 1
studiesteden:
LONDEN

Foto: Shutterstock, Albert Pigo

Voor studenten die vanuit Nederland met Erasmus op pad gaan voor studie, is Londen de populairste stad van bestemming.

AANVRAAG VOOR ERASMUSBEURZEN 6 MILJOEN GROTER DAN BUDGET

Selecteren of budget- teren?

De populariteit van de Erasmusbeurs is immens in Nederland: de vraag is al jaren groter dan het beschikbare budget. Hoe verdelen de instellingen het geld onder hun studenten? Vijf universiteiten en drie hogescholen over hun oplossingen.

TEKST: ELLEKE BAL

Hub Nijssen weet nog goed wat hij er in 1985 allemaal voor moest doen om in Münster te kunnen studeren. Van aanbevelingsbrieven tot vragenlijsten van acht kantjes die in viervoud aangetekend op de post gingen. “Minstens 20 gulden aan portokosten!” Tegenwoordig werkt hij op een facultair international office van de Radboud Universiteit Nijmegen, destijds was hij een van de weinigen die een deel van zijn studie Germanistiek in het buitenland volgde. Zijn hoogleraar had gezegd: “Jong, jij leert hier niets meer. Je moet naar Duitsland.”

Toen Nijssen terugkwam uit Münster werd hij tot zijn verbazing uitgenodigd voor een conferentie over studentenuitwisselingen, die in 1986 in Nijmegen werd georganiseerd door de Benelux-landen en Frankrijk. Er waren beleidsmedewerkers van ministeries aanwezig. Hem werd gevraagd te vertellen “hoe omslachtig de hele papiermolen was om van hier naar een stad 150 kilometer verderop te gaan”. Een jaar later werd het Erasmusprogramma opgericht. Het zou voor studenten een stuk makkelijker worden om op uitwisseling te gaan.

En daarmee ook een stuk aantrekkelijker. Dertig jaar later zijn de Erasmusbeurzen uitgegroeid tot een succesnummer. Vanuit Nederland gaan inmiddels meer dan 13.000 studenten per jaar met Erasmus+ naar het buitenland, voor een periode van minimaal 3 en maximaal 12 maanden.

‘Zonder beurs was Malta te duur voor mij geweest’

“Valletta is een prachtige oude vestingstad waar veel smalle straatjes er nog net zo bij liggen als eeuwen terug. Ik had het goed getroffen, want het architectenbureau waar ik stage liep werkte aan een mooie opdracht: de renovatie van een museum, verbonden aan de Sint-Janscathedraal, een topattractie op het eiland. Ik mocht samenwerken met het projectteam door te zorgen voor de benodigde tekeningen voor het project.

Tijdens mijn hbo-bachelor bouwkunde had ik al drie keer stagegelopen in Nederland, daarom wilde ik tijdens een masterstage naar het buitenland. Eigenlijk wilde ik naar Nieuw-Zeeland, maar dat bleek lastig. Via de universiteit las ik de verslagen van studenten die eerder op stage waren geweest en zo kwam ik op stagehuis.nl terecht, een bedrijf dat internationale stages organiseert. Via hen ben ik uiteindelijk bij dit architectenbureau uitgekomen. Ik heb een keer geskypet met mijn begeleider en ik had er meteen een goed gevoel bij.

Ik wilde zelf vooral weten of ik het leuk zou vinden om bij zo'n bureau te werken en dat is bevestigd. Het bureau was heel internationaal, dus de bedrijfscultuur was niet specifiek voor Malta. Ik heb geprobeerd veel initiatief te nemen. Malta is erg autogericht en het bureau wilde bekijken of ze bepaalde straten meer voor fietsers en voetgangers konden inrichten. Ik had voorgesteld om daar wat 3D-tekeningen voor te maken en die zijn aardig gelukt.

Het bedrijf dat mijn stage had georganiseerd werkt veel samen met een talenschool, en zo ben ik ook aan accommodatie gekomen. Ik woonde in een appartement met veel internationale studenten. Met hen ben ik in de weekenden op stap geweest en heb ik veel van het eiland gezien. Ik heb er een goede vriend uit Italië aan overgehouden. Ik was overigens blij met de Erasmusbeurs, want Malta was niet goedkoop. Zonder beurs weet ik niet of het haalbaar was geweest. Ik heb uiteindelijk een geweldige tijd gehad. En als de renovatie van het museum is afgerond, hoop ik gauw te kunnen gaan kijken hoe het is geworden.” (EB)

Dennis Duijkers (24)

TWEEDEJAARS MASTER ARCHITECTURE, BUILDING
& PLANNING, TU EINDHOVEN

BESTEMMING: bureau Architecture Project,
Malta

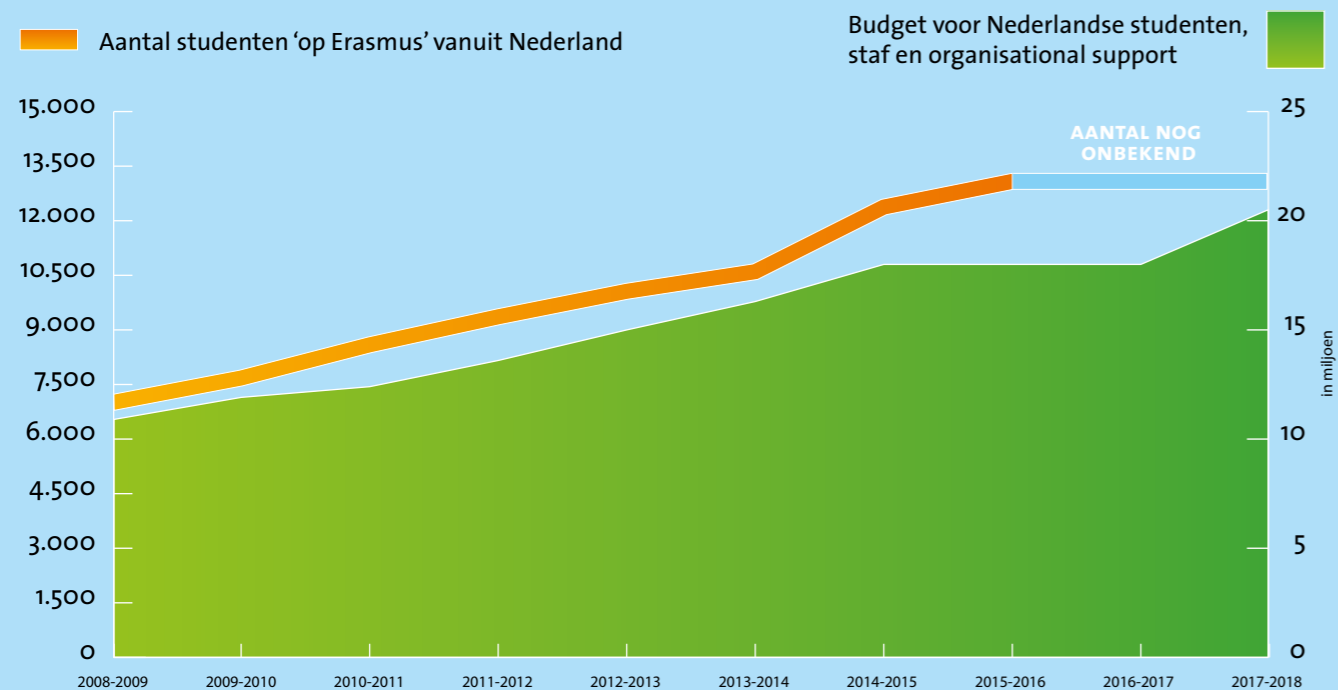
DUUR ERASMUSVERBLIJF: 5 maanden,
september 2016-januari 2017

BEURS: 1.350 euro, geen stagevergoeding
van het bedrijf

TYPISCH ERASMUS: top 10-bestedings-
land voor stages

MINDER TYPISCH ERASMUS: studierichting,
zendingsinstelling, man

Budget blijft stijgen, aantal studenten ook

BRON: GECOMBINEERDE RAPPORTAGES VAN NUFFIC EN NATIONAAL AGENTSCHAP ERASMUS+

Hoe wordt het budget verdeeld?

Het Nederlandse budget voor 'individuele mobiliteit binnen Europa' is dit collegejaar 20,5 miljoen euro. Om dit bedrag zo eerlijk mogelijk te verdelen over de Nederlandse instellingen, heeft het Nederlandse Nationaal Agentschap Erasmus+ een verdelingssystematiek ontwikkeld op basis van richtlijnen uit Brussel. Instellingen krijgen meer punten als de uitgaande mobiliteit groeit. En ze krijgen meer punten als ze goed hebben ingeschat hoeveel studenten, docenten en stafleden op uitwisseling zijn gegaan in de periode waarvoor het budget werd aangevraagd, de zogenaamde *past performance*.

Over de aanvraagronde 2015-2017 krijgt de Europese Commissie 3,5 ton terug uit Nederland; vijftien instellingen kregen het potje niet helemaal leeg. Bij veel instellingen gaat het slechts om afronding van bedragen en studenten en docenten die zich op het laatste moment terugtrekken, zegt het Nationaal Agentschap. Slechts bij een paar van hen gaat het om substantiële bedragen. Zij krijgen in een nieuwe ronde daarom een kleiner percentage van hun budgetaanvraag toegewezen. (EB)

Ondanks het feit dat het budget voor de beurzen gestaag is gegroeid en nu voor Nederland maar liefst 20,5 miljoen euro bedraagt, komen de Nederlandse instellingen dit collegejaar samen zo'n 6 miljoen euro tekort. Ze zijn daarom genoodzaakt om maatregelen te treffen: zelf geld bij te leggen, de beursduur in te korten, te loten of te selecteren. Waar kiezen ze voor?

Beursduur inkorten

Sommige universiteiten en hogescholen besluiten zelf geld bij te leggen. Dat deed bijvoorbeeld het college van bestuur van de Radboud Universiteit Nijmegen, toen het toegekende budget in 2015-2016 niet voldoende bleek voor de aanvragen. Het college van de Universiteit Utrecht deed dat de afgelopen drie collegejaren ook. Het bedrag steeg van 25.000 euro tot bijna 3 ton vorig jaar. Dit jaar gaat dat niet meer, vertelt Erasmus+-coördinator Marleen van der Ven. "In studiejaar 2017-2018 gaan we voor het eerst de beursduur inkorten." Iedere student krijgt dit jaar een beurs voor maximaal vier maanden. Volgens Van der Ven zijn de tekorten in Utrecht ontstaan bij de start van het Erasmus+-programma in 2014. "Hoe je het geld mag verdelen is minder flexibel geworden." Vroeger was de beurshoogte nog

Foto: Shutterstock

Erasmusstudenten uit Nederland kiezen het vaakst voor een Britse bestemming (zowel voor studie als stage).

variabel, die kon landelijk jaarlijks aangepast worden, tot een bepaald minimum. In Erasmus+ kan dat niet meer: er zijn vastgestelde beursbedragen voor drie landengroepen (zie het landkaartje op p. 26). Mede doordat instellingen de budgetten krijgen toegekend op basis van het gemiddelde bedrag uit landengroep 2, raken ze in de problemen als er meer studenten naar de duurdere landen-groep 1 gaan.

Net als in Utrecht kiezen ook andere universiteiten en hogescholen steeds vaker voor het aanpassen van de beursduur, zoals de universiteiten van Maastricht, Eindhoven en Amsterdam en de Hogeschool van Amsterdam. Binnen Nederland kunnen als gevolg hiervan aardige verschillen ontstaan. Een student uit Nijmegen die vijf maanden op Erasmus naar Oostenrijk gaat voor een studie ontvangt een beurs van 1350 euro, terwijl een student uit Eindhoven daar 810 euro voor krijgt. Het Nationaal Agentschap Erasmus+, dat het voor Nederland beschikbare budget over de instellingen verdeelt, vindt het belangrijk dat instellingen de vrijheid behouden om keuzes te maken. Dat daardoor

"Het kan toch niet zo zijn dat een student met een stagevergoeding van 600 euro ook nog een volledige beurs krijgt?"

individuele verschillen ontstaan is onontkoombaar, zegt Petra de Greeve, coördinator HO bij het Nationaal Agentschap. "De Erasmusbeurs is altijd als een bijdrage aan de kosten voor mobiliteit bedoeld, nooit als volledige beurs." Ze benadrukt dat de vraag naar beurzen ook is toegenomen doordat steeds meer hogescholen en universiteiten een periode in het buitenland verplicht stellen.

Dure stagebeurzen

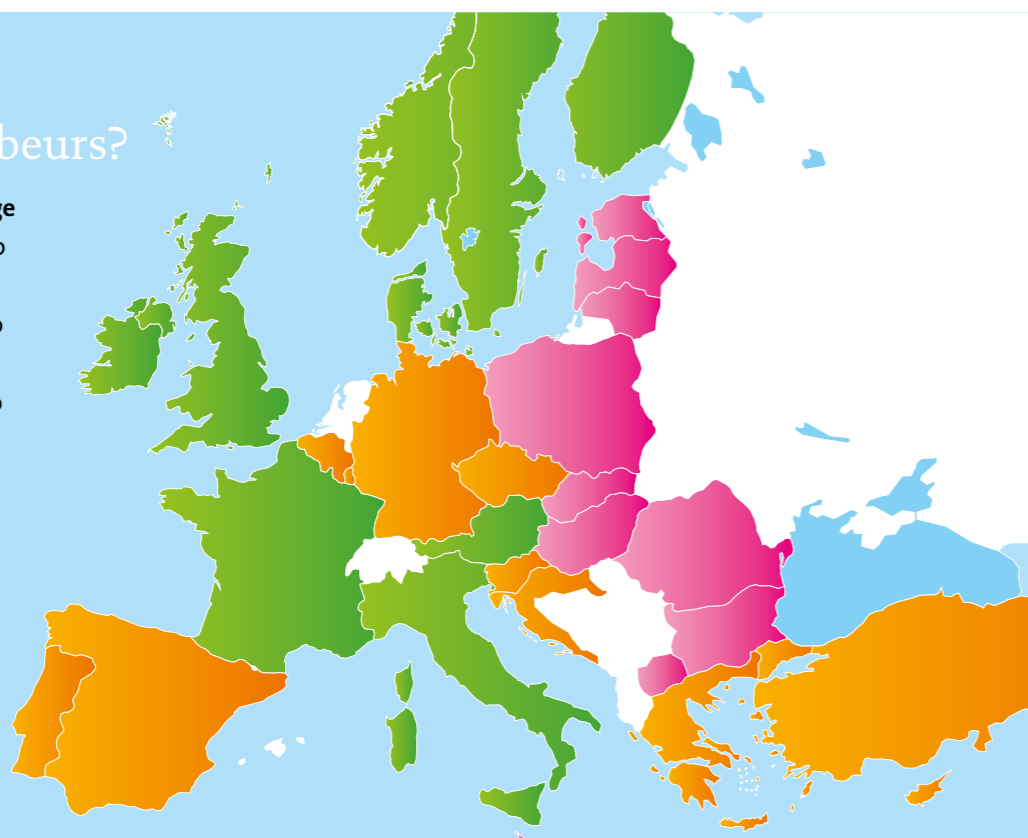
Binnen de instellingen is er ook veel te doen over de stagevergoeding. Sinds 2014 ontvangen stagiairs standaard een toeslag van 120 euro op de studiebeurs, zo heeft de

Europese Commissie besloten. Het idee is dat stagiairs niet kunnen profiteren van allerlei voordelen die studenten wel hebben, zoals studentenhuisvesting en goedkope mensaaltijden. "Vooral voor hogescholen is dat lastig", zegt Annemiek Ravenhorst van de Hogeschool Leiden. "Want er gaan bij ons relatief veel studenten op stage. Ik vind het gek dat die bedragen verhoogd zijn. Ik denk niet dat een stagiair per se meer kosten heeft."

Hoe hoog is een beurs?

Studie Stage	Groep 1	Groep 2	Groep 3
€270	€390	€210	€330
€150	€270		

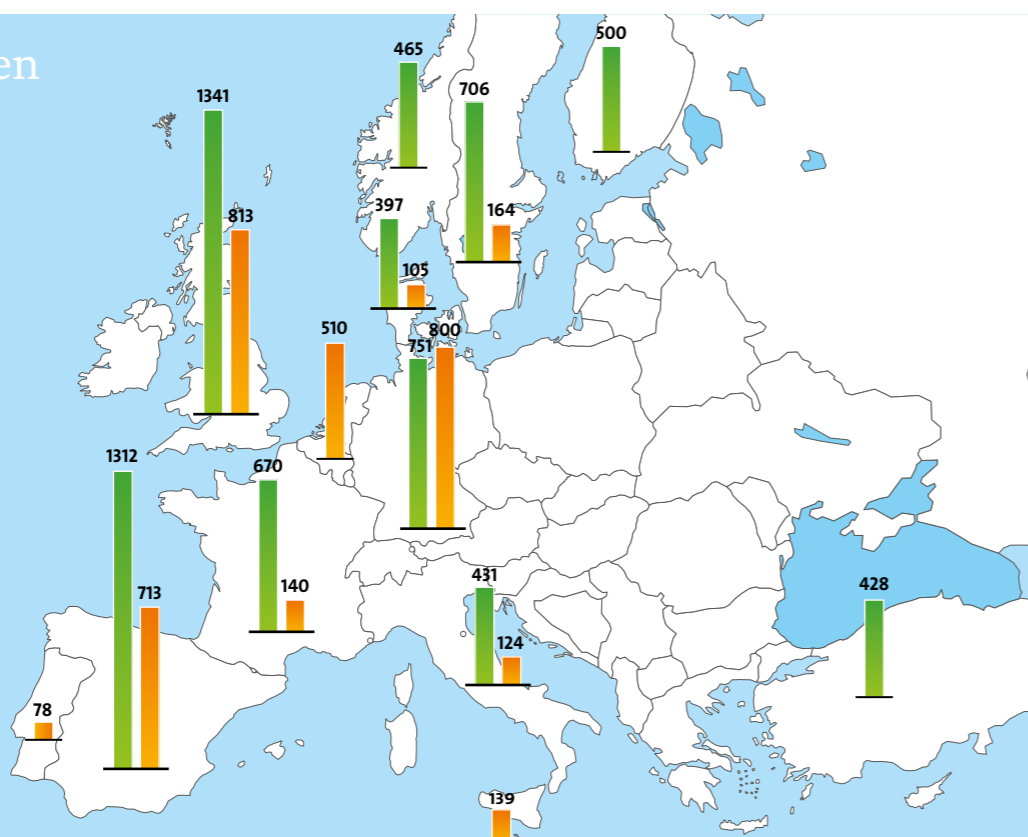
De maximale beurshoogte voor een Erasmusstudent uit Nederland hangt van de bestemming af.

Populairste landen

AANTAL STUDENTEN

Beurzen voor studie
Beurzen voor stage

VANUIT NEDERLAND, 2015

Sommige instellingen lossen dit op door studenten die al een stagevergoeding krijgen geen beurs meer te geven. Marjo van der Valk van het Consortium Reconfirm-TU/e, dat de Erasmusstages verzorgt voor een aantal instellingen, vertelt hoe zij dit organiseren. Stagiairs krijgen de eerste twee maanden een volledige beurs, daarna bouwt de beurs af naar rato van de stagevergoeding die een bedrijf geeft. Van der Valk: “Het kan toch niet zo zijn dat een student met een stagevergoeding van 600 euro ook nog een volledige beurs krijgt? Ik snap niet dat we dat in Nederland geen halt toe roepen.”

Ook Hogeschool Saxion heeft besloten geen Erasmusbeurs meer uit te keren als studenten een stagevergoeding van 280 euro of meer krijgen. Maar Radboud-studenten krijgen de stagebeurs bijvoorbeeld altijd wel, als ze tenminste aan alle voorwaarden voldoen. De keuze om het bedrag voor stages te verhogen is in Brussel genomen, zegt Petra de Greeve van het Nationaal Agentschap. “De Europese Commissie is op de hoogte van de voors en tegens.”

Bij de burens

De budgetten voor Erasmusbeurzen verschillen per land (zie het kader ‘3 miljoen extra’ voor de criteria). Ook andere landen die meedoen aan het Erasmus+-programma worstelen met de vraag hoe ze hun budget het beste kunnen verdelen. Duitsland heeft de beschikking over zo’n 70 miljoen euro. “Maar we zouden minstens het dubbele nodig hebben, als we studenten een beurs voor hun volledige tijd in het buitenland zouden geven”, zegt Markus Symmank, coördinator individuele mobiliteit bij het Duitse Nationaal Agentschap. Ook in Duitsland kiezen veel instellingen voor het verkorten van de beursduur, zegt hij. Wel kent Duitsland ook instellingen die weleens geld overhouden. Tweemaal per aanvraagronde worden die ‘restjes’ verzameld, en herverdeeld over de instellingen die het nodig hebben. “Een enorme administratieve rompslomp, maar wel de moeite waard.”

In vergelijking met Nederland en Duitsland zitten de Zweden er warmpjes bij. Zweden ontving in de aanvraagronde 2015-2017 60 procent van het Nederlandse budget, maar had in collegejaar 2015-2016 maar 5.000 uitgaande studenten: nog geen 40 procent van het aantal studenten dat vanuit

Nederland vertrok. “Wij lijken niet dezelfde problemen als in Nederland te hebben”, mailt Lelav Zandi van het Zweedse Nationaal Agentschap. “Onze instellingen kunnen altijd meer budget vragen als ze meer mobiele studenten hebben.”

Een land als Roemenië heeft te maken met een lagere vraag naar Erasmusbeurzen, en een afname in mobiele studenten. Toch hanteren universiteiten strenge selectiecriteria om te bepalen welke studenten er klaar voor zijn om naar het buitenland te gaan. Verblijf in het buitenland is duur voor Roemeense studenten, en de beurs is daarom ook hoger, met bedragen beginnend vanaf 450 euro. “Iedere universiteit heeft een selectiemechanisme”, zegt Nicoleta Popa van het Roemeense Nationaal Agentschap. “Examens, taaltoetsen en cijferlijsten: alleen de beste studenten mogen gaan.”

Volgens Markus Symmank wordt het Duitse Nationaal Agentschap langzamerhand ook meer voorstander van een strenger selectiebeleid. “We hebben een groter percentage no-shows en meer studenten die niet volledig gemotiveerd zijn om te gaan.” Maar het blijft een punt van discussie: “We vragen ons continu af: wat zou selectie betekenen voor het brede en open karakter van de Erasmusbeurs?”

Aversie tegen selectie

Selectie mag van Brussel: mits de criteria helder, transparant en niet-discriminerend zijn. Maar ook

Een student uit Nijmegen die vijf maanden op Erasmus naar Oostenrijk gaat voor een studie ontvangt een beurs van 1.350 euro, terwijl een student uit Eindhoven daar 810 euro voor krijgt.

3 miljoen extra

In Brussel worden de nationale Erasmus+-budgetten vastgesteld op basis van vier factoren: het inwoneraantal, de leefkosten, de afstand tussen hoofdsteden (hoe verder weg van andere hoofdsteden, hoe hoger het budget, om te compenseren voor reiskosten) en prestaties (zoals gerealiseerde mobiliteit). Naar verwachting zullen die budgetten de komende jaren groeien.

Dat zit zo: het Erasmus+-programma loopt van 2014 tot 2020. Het geld dat in de eerste jaren van het programma is overgebleven, wordt herverdeeld. De afgelopen jaren zijn er miljoenen teruggekomen uit alle landen. Dat is in de komende programmajaren langzaam weer terug te zien in de nationale budgetten. Goed nieuws dus: in 2018 krijgt ook Nederland er 3 miljoen euro bij. (EB)

Alissa Eisinga (22)

NET KLAAR MET DE BACHELOR MAATSCHAPPELIJK WERK EN DIENSTVERLENING, HANZEHOOGESCHOOL GRONINGEN

BESTEMMING: Katholische Hochschule Freiburg, Duitsland

DUUR ERASMUSVERBLIJF: 5 maanden, september 2016-februari 2017

BEURS: met een Erasmus o-beurs, maar 2500 euro via het Baden-Württemberg stipendium

TYPISCH ERASMUS: top 3-bestemmingsland, top 10-zendingsinstellingen, vrouw

MINDER TYPISCH ERASMUS: studierichting

‘Voordat ik vertrok was ik best wel verlegen’

“Op een dag vroeg een van de docenten in Freiburg of ik een hoorcollege wilde geven over Nederland. Ik durfde geen nee te zeggen. Stond ik daar ineens, in het Duits college te geven. Achteraf was ik verbaasd dat ik het zomaar had gedaan. Voordat ik vertrok was ik best wel verlegen. Inmiddels ben ik wat zekerder geworden. Zo zie je maar hoeveel die tijd in het buitenland voor je kan betekenen.

Eigenlijk wilde ik helemaal niet naar Freiburg. Mijn eerste keuze was Berlijn, maar daar hadden zoveel studenten zich voor ingeschreven dat ik werd uitgeloot. Achteraf ben ik daar blij om, want Freiburg was geweldig. Het is een mooie stad in het Zwarte Woud en bij de Zwitserse en Franse grens. Ik heb veel van de omgeving gezien dankzij de studentenorganisatie Studitours, die betaalbare tripjes organiseerde. Ik heb heel wat lange wandelingen in de bergen gemaakt. Mijn moeder komt uit Duitsland, dus ik sprak al wel wat Duits, maar in het begin stunteelde ik maar wat aan. Gelukkig kon ik veel Duits spreken met mijn huisgenootjes in de *Wohngemeinschaft*, het studentenhuus waar ik woonde. Alle vakken op school waren ook in het Duits. Maar dat is allemaal gelukt. Het waren wel lange dagen op school, en dan 's avonds nog de stad in met andere studenten. Ik had een energieboost daar, als ik er zo aan terugdenk.

Ik was in Freiburg onder de indruk van de open houding die mensen er hebben ten opzichte van migranten. Sommigen namen zomaar vluchtelingen in huis, zonder bedingen. Er waren zelfs demonstraties voor vluchtelingen, zodat ze zich welkom zouden voelen. Hier in Nederland hoor je vaker negatieve dingen over vluchtelingen. Dat neem ik mee, dat je soms best wel beïnvloed wordt door het nieuws uit je eigen omgeving. Wie weet dat ik na mijn master wel iets met vluchtelingen en hulpverlening wil gaan doen. Freiburg heeft me wat dat betreft een duwtje gegeven. Ik weet nu beter welke kant ik op wil.” (EB)

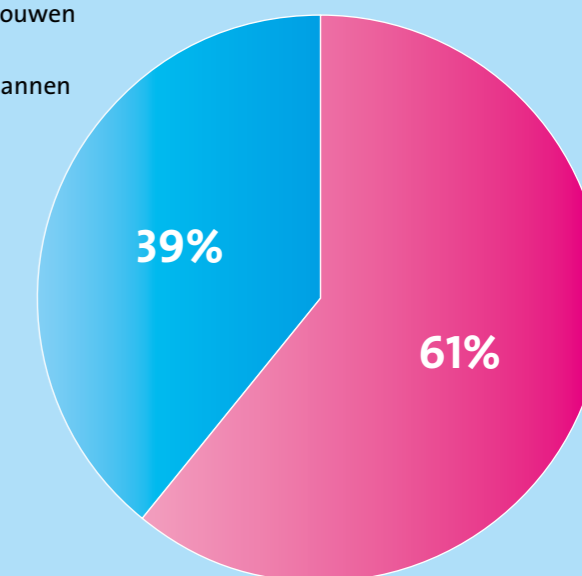
de Nederlandse instellingen blijven weg van selectie. Ze korten liever in op de beursduur, zodat er meer studenten naar het buitenland kunnen gaan. De meeste universiteiten en hogescholen stellen wel een paar basiseisen. Zo moeten studenten een bepaald aantal studiepunten hebben gehaald en wordt soms geëist dat studenten de onderwijstaal van het bestemmingsland waar ze naartoe gaan voldoende beheersen. En voor de populairste bestemmingen wordt er regelmatig geloot.

Bij de Hanzehogeschool Groningen worden studenten wel geselecteerd, vertelt Jelco Caro van de afdeling Zorg&Welzijn. Maar dat is om inhoudelijke redenen. Caro spreekt zelf elke student die voor stage of studie met Erasmus+ naar het buitenland gaat persoonlijk. “Ik heb het dan met ze over hun motieven, hun studieloopbaan en studiedoelen. Na zo'n gesprek vallen er weleens studenten af, maar dat is dan vaak omdat ze er nog niet klaar voor zijn. Negen van de tien keer zeggen we ja.”

De faculteit techniek van de Hogeschool van Amsterdam werkte aan een plan om studenten te gaan selecteren. Ze wilden studenten die als buddy voor inkomende studenten hadden gewerkt, voorrang geven op een beurs. “Wij hebben dit echter niet

Meer vrouwen

 vrouwen
 mannen

STUDIE EN STAGE VANUIT NEDERLAND, 2015

Nummer 1
stagededen:
ISTANBOEL

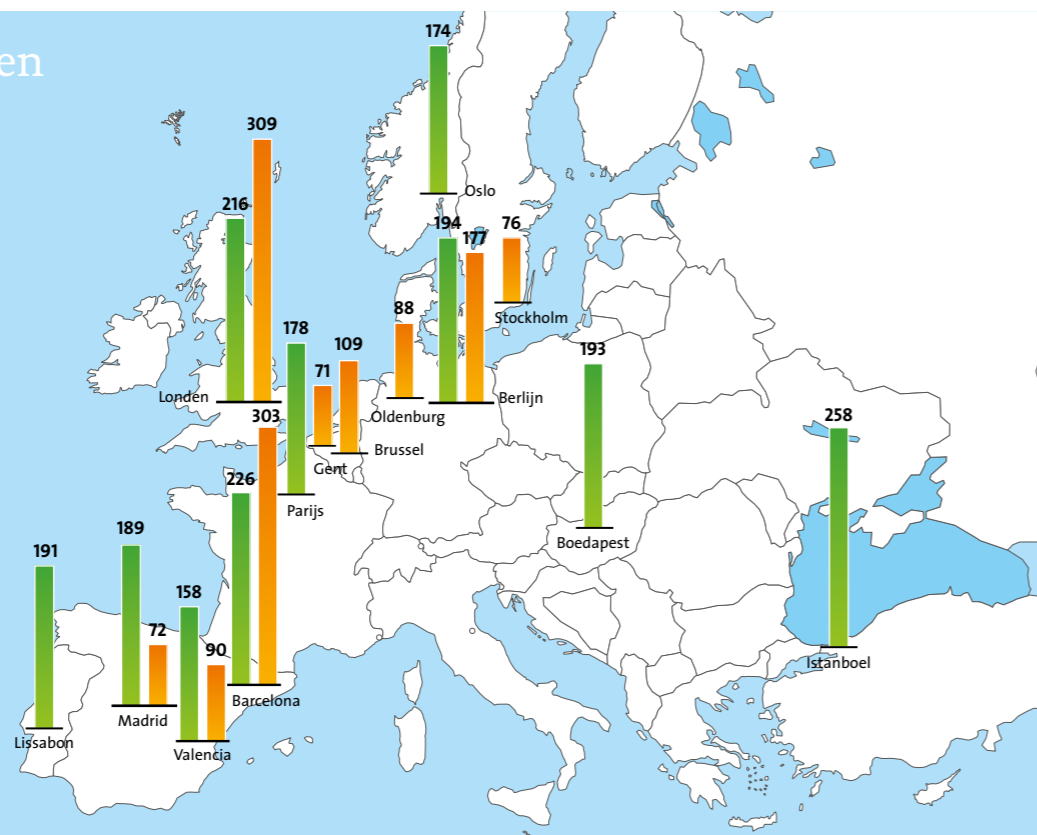
Foto: Shutterstock, Bajrou Alexander

Voor studenten uit Nederland die met Erasmus op stage gaan, is Istanbul de populairste stad.

Populairste steden

AANTAL STUDENTEN

- Beurzen voor studie
- Beurzen voor stage

VANUIT NEDERLAND, 2015

hoeven doen, omdat we tot nu toe zijn uitgekomen met het aantal beschikbare beurzen”, zegt international office coördinator Emmu Ahmed-Chitoe. De Hogeschool van Amsterdam heeft de beursmaanden verlaagd naar 3 maanden en 20 dagen. “Dit zorgt ervoor dat de vraag aansluit op het aanbod.”

Aan de Radboud Universiteit Nijmegen maken de facultaire international offices en de studiecoördinatoren een selectie op basis van motivatie, studieresultaten en toelatingseisen van de partnerinstelling. “De meeste studenten worden dan voor hun eerste of tweede keuze geselecteerd, soms voor hun derde”, zegt Rob van Leeuwen. “Alle studenten ontvangen daarna hun beurs, mits zij aan alle voorwaarden voldoen.”

Uit de vraag waarom instellingen niet strenger selecteren, blijkt wel dat het ideologische gedachtegoed achter de Erasmusbeurs in Nederland na dertig jaar nog springlevend is, en dat Nederlandse instellingen er alles aan doen om zoveel mogelijk studenten de kans te geven om te gaan.

“In de geest van het Erasmus+-programma vindt de TU/e dat alle studenten toegang moeten hebben tot deelname aan Erasmus+, inclusief een beurs”, zegt Anneroo Dijkhuis. “Erasmus is altijd een beurs geweest voor iedereen, dus we willen niet op cijferhoogte selecteren”, voegt Marleen van der Ven van de Universiteit Utrecht toe. “Er zijn al zoveel talentbeurzen. Zo is Erasmus in Brussel nooit bedoeld. Wij willen zoveel mogelijk studenten afleveren met een buitenlandervaring.”

Dertig jaar Erasmusbeurzen

De oprichting van het Erasmusprogramma verliep in 1987 niet zonder slag of stoot. Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk hadden zelf al uitwisselingsprogramma's, en waren niet overtuigd van de noodzaak om dit in Europees verband te gaan organiseren. Maar het beurzenprogramma kwam er toch. Al in het eerste studiejaar 1987-1988 gingen 3.244 studenten uit elf landen ermee op pad.

De naam verwees naar de reislust van Desiderius Erasmus, en was ook een acroniem: European Region Action Scheme for the Mobility of University Students. Het beurzenprogramma viel achtereenvolgens binnen de bredere Europese onderwijsprogramma's Comett (1987-1995), Socrates en Leonardo da Vinci (1995-2006), Leven Lang Leren (2007-2013) en valt nu binnen het huidige Erasmus+ (2014-2020). Door de jaren heen kwam er meer aandacht voor taaltrainingen, en voor mobiliteit voor docenten en staf. Naast mobiliteit tussen 33 Europese partnerlanden, werd ook mobiliteit buiten Europa gestimuleerd. Sinds 2007 is het ook mogelijk om een beurs aan te vragen voor stages in het buitenland.

Erasmus+ heeft een totale zevenjarige begroting van 14,7 miljard euro. Maar liefst tweederde van dit budget is bestemd voor mobiliteit van 'individuen'. In 2013 werd bekendgemaakt dat sinds 1987 meer dan 3 miljoen studenten gebruik hadden gemaakt van een Erasmusbeurs. (EB)

22 jaar

*is de gemiddelde
leeftijd van een
Erasmusstudent.*

STUDIE EN STAGE VANUIT NEDERLAND, 2015

Positief framen

“Vorig jaar was ik mentor van een Honours Class van twintig studenten, waaronder niet meer dan één met blond haar en blauwe ogen. Ik heb hen toegesproken: ‘Gefeliciteerd, jullie worden hier opgeleid voor de wereld van morgen. Zie het als een gelegenheid om vrienden te maken over de hele wereld en om van elkaar te leren.’ Ik kreeg opeens letterlijk nul klachten meer in de trant van ‘die Chinees snapt dit niet’ of ‘die Ghanees is altijd te laat.’ Diversiteit direct als iets positiefs voorstellen levert heel veel op.”

DOCENT IN INTERNATIONAL CLASSROOM

WIE: Cheryl Gerretsen (47), diverse vakken aan de opleiding Trade Management for Asia aan de Rotterdam Business School

TEKST: CATHALIJNE BOLAND
BEELD: PATRICIA NAUTA

Investeer in persoonlijke relaties

“In 2014 heb ik met andere docenten van de Hogeschool Rotterdam een leergang gevolgd over inclusief onderwijs. Ik was toen al bijna twintig jaar docent; het heeft mijn kijk op lesgeven radicaal veranderd. Sindsdien stel ik me altijd persoonlijk voor als ik voor een nieuwe groep studenten sta. De eerste keer dat ik dat deed was een van de leukste lessen die ik ooit gegeven heb. Ik vertelde hoe oud ik ben, dat ik half Nederlands, half Indonesisch ben, wat mijn religieuze achtergrond is. Dat ik nu zelf niet geloof, maar dat mijn moeder moslim is, en dat ik me daar tijdens familiebezoeken in Indonesië serieus in heb verdiept. Ik vertelde over mijn tante die me als kind een tijdje heeft meegenomen naar de Koninkrijkszaal van Jehova’s Getuigen. De studenten dromden na afloop om me heen. Ook een meisje dat zelf bij de Jehova’s was, wat ze haar medestudenten nooit had durven zeggen. Dat meisje wist mij daarna voor van alles te vinden.

Als ze weten dat je van paardrijden houdt, kan een praatje bij de koffieautomaat over paardrijden leiden tot: ‘By the way, u zei dit in de les, maar daar ben ik het niet mee eens.’ Investeren in persoonlijke relaties is heel effectief, vooral als je kunt uitstralen: wat het ook is, je kunt het tegen me zeggen.”

Hoezo, dé Vietnamoorlog?

“Een student wees mij erop dat wat wij ‘de Vietnamoorlog’ noemen, in Vietnam bekend staat als ‘de Amerikaanse oorlog’. Ander voorbeeld: ik vertelde dat de Europeanen de Amerikanen na de oorlog als de bevrijders zagen. Een Bulgaarse student zat er glimlachend bij te kijken. Ik zei: *I think I said something funny again?* Zij hadden geleerd dat Europa dankzij de Russen was bevrijd.”

De two minute question

“Als je een vraag stelt, beginnen vaak de Hollandse jongens wel te babbelen. Maar een Aziatische student zal meestal pas iets zeggen als hij zeker weet dat wat hij zegt inhoudelijk klopt, en grammaticaal juist is. Daarom geef ik *two minute breaks*, zodat ze de kans krijgen om over hun antwoord na te denken en keywords op te schrijven. Daarna kan ik iedereen een beurt geven.”

Kleurrijk Engels

“Je Engels moet ook weer niet té goed zijn: je gaat sneller spreken en gebruikt woorden die studenten met een minder goede beheersing van het Engels niet kennen. Gelukkig is mijn Engels wel kleurrijk genoeg om hetzelfde desnoods op vier manieren uit te leggen. Ik kom daardoor wel veel vaker in tijdnood dan wanneer ik precies hetzelfde vak aan onze Nederlandstalige opleiding geef.”

Op eieren lopen

“Geschiedenis van de handelsbetrekkingen met Azië is een van de vakken die ik geef. Vorig jaar had ik voor het eerst Chinese en Japanse studenten in één groep. Voor mij voelde dat als op eieren lopen. In een international classroom kun je er niet van uitgaan dat iedereen dezelfde voorkennis en hetzelfde referentiekader heeft. Toch moet je aansluiting zien te vinden. Dat doe je ook door studenten de ruimte te geven om hun visie te geven, zoals in dit geval een Chinese student die het liefst hele monologen afstak. Je moet bereid zijn om van je studenten te leren.”

VAN BEER EN BIER TOT MUG EN MOK

Oplossing zomerpuzzel

In onze zomerspecial over Engels in het hoger onderwijs zat een memoryspel met zeven Nederlands-Engelse paren. Het ging om woorden die in beide talen gelijk gespeld worden, maar iets anders betekenen. De winnaars hebben hun boekenbon inmiddels ontvangen.

BEELD: CLAUDIE DE CLEEN

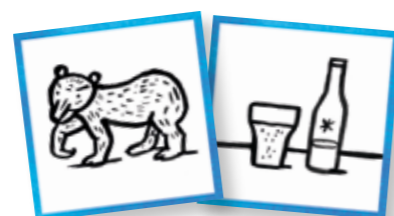
plant

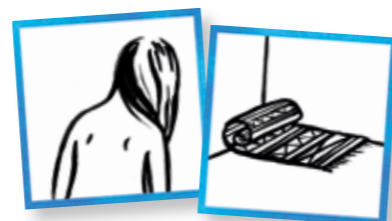
mug

tree

beer

rug

leek

fee

ON THE MOVE

Een overzicht van carrièremoves, benoemingen, uitwisselingen en prijswinnaars binnen de wereld van de internationalisering van het Nederlandse hoger onderwijs.

CARRIÈREMOTES IN LEEUWARDEN

Laura Lemke en **Hardus Brunt** zijn per 1 juni aan de slag gegaan als beleidsadviseur internationalisering bij de afdeling Onderwijs Onderzoek en Kwaliteit van NHL Hogeschool. Beiden waren daarvoor werkzaam in een andere functie bij de hogeschool. Lemke als consultant bij het Kenniscentrum Communicatie, Brunt als docent en coördinator bij de masteropleiding Pedagogiek. Voormalig beleidsadviseur internationalisering **Nynke Beintema** is per 1 juni naar de Hanzehogeschool Groningen vertrokken. Daar is zij hoofd van de afdeling Studentenzaken, waar ook het International Office onder valt.

STAGIAIR WORDT BELEIDSMEDEWERKER

Bij Neth-ER (Netherlands house for Education and Research) in Brussel is **Annick Zweers** per 1 augustus werkzaam als beleidsmedewerker. Voor die tijd liep zij er stage in het kader van haar opleiding Europese Studies aan de UvA. Zij is de opvolger van **Olga Wessels** die Neth-ER na drie jaar verlaat om voor het European Consortium of Innovative Universities (ECIU) te gaan werken.

WISSELINGEN IN LIMBURG

Jan Hupkens is per 1 september de nieuwe beleidsadviseur internationalisering bij Maastricht University. Hij was onder meer werkzaam als research-analist bij de Oxford Business Group in Egypte en Djibouti en als projectmanager bij de Adecco Group in Duitsland. In zijn nieuwe functie richt hij zich vooral op regionale, Europese en internationale samenwerking en op academisch beleid. Hupkens volgt **Stijn te Strake** op. Bij Zuyd Hogeschool heeft **Klaartje van Genugten** per 1 september haar functie van beleidsadviseur internationalisering verruild voor die van organisatieadviseur/teamleider bij de faculteit Sociale Studies.

NIEUWE VOORZITTER CILO

Simone Groeneveld is de nieuwe voorzitter van CILO, het Centrum Internationalisering LerarenOpleidingen. Dit netwerk verbindt en informeert internationaliseerders van pabo's, en eerste- en tweedegraads docentenopleidingen. Groeneveld, lerarenopleider Engels op Hogeschool Windesheim en vakdidacticus op de Radboud Universiteit, heeft het stokje overgenomen van **Ben Bartels**, die directeur internationalisering is bij de faculteit Educatie van de HAN.

VAN LEIDEN NAAR WOTRO

Per 1 november gaat **Eric Beerkens** aan de slag als teamleider bij NWO-WOTRO Science for Global Development, dat excellent en vernieuwend wetenschappelijk onderzoek naar ontwikkelingsvraagstukken financiert. Beerkens was de afgelopen zeven jaar adviseur internationalisering bij de Universiteit Leiden.

ZILVEREN JUBILEUM VOOR JOYCE SEEGERS

Op 17 augustus was het precies 25 jaar geleden dat **Joyce Seegers**, hoofd van het Studenten Office/International Office, in dienst trad van NHTV internationaal hoger onderwijs Breda. Volgens collega's is zij al die jaren het boegbeeld geweest van de internationalisering van het instituut en is zij inmiddels ook internationaal een bekend gezicht.

Benoemingen, (uit)wisselingen en afscheid kunnen worden doorgegeven aan de redactie van Transfer via transfer@nuffic.nl.

ELS HEUTS

Doe mee!

Zet je internationale studenten deze week in de schijnwerpers. En laat zien waarom internationale studenten belangrijk zijn voor Nederland. Organiseer activiteiten, voer het debat, maak filmpjes, vlog en blog erop los, like en deel!

Week of the International Student

13-17th November 2017

Deel en volg alles op nuffic.nl/en/weekinternationalstudent

#InternationalWeek
#StudyInHolland
#InternationalStudent